

متون فقه

حقوق عمومی و حقوق بین الملل

دکتر ابراهیم موسی زاده
دانشیار و عضو هیات علمی دانشکده حقوق و
علوم سیاسی دانشگاه تهران

ناشر: کار:

هادی شکری

مدرس حقوق

سرشناسه	: موسی زاده، ابراهیم
عنوان و نام پدیدآور	: متون فقه: حقوق عمومی و حقوق بین الملل / ابراهیم موسی زاده، با همکاری هادی شکری.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۲۶-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: ولایت فقیه
موضوع	: Wilayat al-faqih
موضوع	: ولایت فقیه -- احادیث
موضوع	: Wilayat al-faqih -- Hadiths
موضوع	: جهاد
موضوع	: Jihad
موضوع	: اصول فقه شیعه
شماره رده	: شکری، هادی،
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ م ۸۳۵/۸ BP۲۲۳
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۵
شماره کتابخانه	: ۴۲۲۳۲۸۲

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

متون فقه حقوق عمومی و حقوق بین الملل

دکتر ابراهیم موسی زاده، با همکاری هادی شکری

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۵ تعداد ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری و ۱۲ فروردین پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۱۹۶۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۲۶-۵

ISBN: 978-600-193-226-5

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸
فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۱۱	 فصل اول: ولی فقیه و حدود حاکمیت او
۷۵	 فصل دوم: مساله ولایت فقیه
۹۷	 فصل سوم: ولایت فقیه و حکومت اسلامی
۱۷۱	 فصل چهارم: جهاد

www.ketab.ir

مقدمه

دو رشته بسیار مهم و با اهمیت «حقوق عمومی» و «حقوق بین‌الملل» از وظایف و مسئولیت‌های دولت و روابط آن در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی بحث می‌کنند. این دو رشته در سالیان اخیر در مجامع دانشگاهی و حوزوی از رشد چشمگیری برخوردار بوده‌اند و به همین منظور گروه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی متعددی برای تدریس، تحقیق، پژوهش و تربیت دانشجو و محقق در این رشته‌ها در مقاطع مختلف تحصیلی ایجاد و تأسیس گردیده‌اند.

علی‌رغم رشد کم‌مذکور، متأسفانه این دو رشته در مقایسه با سایر گرایش‌های حقوقی من جمله حقوق خصوصی و حقوق جزا از برخی خلأها و کاستی‌ها در منابع و محتوای علمی رنج می‌برند. شاید یکی از دلایل عمده این موضوع را علاوه بر تأخر تاریخی استقلال این دو رشته، می‌توان در برخورداری رشته‌های حقوق خصوصی و حقوق جزا از میراث عظیم و گران‌بهای فقهی و حقوق اسلامی دانست. به این معنا که قبل از تأسیس و راه اندازی رشته‌های حقوق خصوصی و حقوق جزا که کمتر از یک قرن قدمت دارند فقهای عظام و فضلاء حوزه‌های علمیه بالغ بر یک‌هزار و سیصدسال در مسائل و موضوعات حقوق خصوصی و حقوق جزا تحت عنوان فقه معاملات و فقه جزا به تحقیق و تتبع پرداخته و کتاب‌های فقهی متعددی را با عناوین قضا، شهادت، حدود، قصاص، دیات، تعزیرات، بیع، متاجر، اجاره، شرکت، صلح، رهن، قرض، وصیت و ... تدوین و برای پسنیان به یادگار گذاشته‌اند. به همین دلیل، از بدو تأسیس مدرسه و دانشکده حقوق در ایران، تحقیق، پژوهش و تحصیل در موضوعات حقوق خصوصی و حقوق جزا برای جویندگان آن دانش، قابل دسترس و دسترسی به منابع مدون، سهل و آسان بوده است. لکن این امر در رشته‌های حقوق عمومی و حقوق بین‌الملل به دلیل فقدان منابع مدون اسلامی و فقهی به ویژه در فقه امامیه، به آسانی امکان پذیر نبوده است. البته این امر به معنی نبود مبانی و ریشه‌های این دو رشته در متون و منابع فقهی و اسلامی شیعی نمی‌باشد. چرا که به دلیل عمق تعالیم اسلام در زمینه حکومت، سیاست و دولت و مبحث کلامی امامت، عموم فقهای امامیه از متقدمین

تا متأخرین و در تمامی ادوار فقهی و تاریخی و در ابواب گوناگون فقه به ویژه در احکام اجتماعی آن نظیر جهاد، حج، حربه، امر به معروف و نهی از منکر، خراج، فی، اموال، خمس، زکات، قضا، حجر و ... به مسائل و موضوعات مختلف حقوق عمومی و حقوق بین الملل به نحو غنی اما در لابه لای بحث های فقهی توجه داشته اند، که مراجعه اجمالی به ابواب مختلف کتب فقهی فقه های شیعه موید این مدعاست.^۱ اما باید اعتراف نمود که به دلیل اقتضائات تاریخی و مکانی از جمله نامشروع بودن حکومت های حاکم، تأیین فقه حکومتی تشیع در قالب آثاری مستقل و ارائه آن در شکل یک مجمرعه عظم و منسجم برای تحقق نظام و نظام سازی اسلامی - شیعی و در چارچوب یک دولت و حکومت، به شخص انجام نگرفته است. البته با پیروزی انقلاب اسلامی و تأسیس نظام جمهوری اسلامی، فقه شیعه که جامه حکومت و نظام سیاسی بر تن کرده و گام در متن روابط اجتماعی بین المللی نهاده است، مسئولیت فقها و حوزه های علمیه برای تهیه، تألیف و تاریخ نگاری حکومتی سنگین تر و صدچندان شده است، که خوشبختانه امروزه علاوه بر دانش مراکز پژوهشی و تحقیقاتی و اختصاص جلسات دروس خارج فقه، به «فقه حکومتی» و «سیاست» و همچنین تألیف کتب و مقالات متعددی به زبان فارسی در موضوع «ولایت فقیه» و «حکومت اسلامی» آثار گرانسنگ فقهی توسط جمع کثیری از فقهای معظم تألیف و به ریبود، طبع و نشر آراسته گردیده است که علاوه بر ارائه راهکار عملی - فقهی برای دولت اسلامی در ابعاد مختلف حکومتی، منابعی مهم برای تحقیق و پژوهش و تحصیل اجتماعی در عرصه های مختلف فقه الدوله می باشند. لکن آشنایی دانشجویان دانشگاه ها با مفاهیم ارائه و مبانی فقه حکومتی و دستیابی آنها به چارچوب مباحث، مستلزم وجود متونی کم حجم و سهل تر

۱- کتاب وزین و گرانسنگ «فقیهان امامی و عرصه های ولایت فقیه» با هدف نمایندادن تصویری واقعی و تاریخی از مرجعیت فقها و ولایت فقیه در عرصه عمل و اجرا است که حضور ولایت فقیه در تمامی گستره ی فقه را به خوبی نمایانگر است. این اثر به خوبی نشان می دهد که عرصه های ولایت فقیه و فقه حکومتی گستره ای به اندازه تمام ابواب فقه و تمامی ادوار دارد که این اثر مسلماً به عنوان یک نمونه در معرفی فقه حکومتی مذهب تشیع بی نظیر است.

رک: فقیهان امامی و عرصه های ولایت فقیه، محمدعلی قاسمی، و همکاران، زیر نظر صادق لاریجانی،

می‌باشد تا بتوانند در مدت و فرصتی کوتاه (دو (۲) واحد درسی) با موضوعات و مضامین پایه‌ای فقه حکومتی آشنا گردند.

کتابی که پیش رو دارید مشتمل بر چهار فصل که شامل گزیده‌هایی از عائده‌ی ولایت فقیه از کتاب «عوائد الایام» مرحوم نراقی (ره)، مساله ولایت فقیه از کتاب شریف مکاسب شیخ مرتضی انصاری (ره)، مبحث ولایت فقیه از کتاب «البيع» حضرت امام خمینی رضوان الله تعالی علیه و در فصل آخر نیز، باب جهاد از کتاب گرانسنگ «الروضة البهیة فی شرح لمعة دمشقیة» شهید ثانی است که همراه با ترجمه فارسی، عرضه می‌شود.

در پایان ضمن تشکر از جناب آقای دکتر سید عباس حسینی نیک، مدیر فرهیخته و ارزشمند انشارات محد، از همکار محترم جناب آقای هادی شُکری مدرس دانشگاه، که در تدوین مجموعه تألیف مضاعفی مبذول داشته‌اند بی‌نهایت سپاسگزارم.

بمنه و توفیقه

ابراهیم موسی زاده